

סיפור המגילה

א. פתיחה

מגילת אסתר כוללת בתוכה כמה סיפורים קטנים, שמצטרפים יחדיו לסיפור גדול: המגילה פותחת בתיאור המשתה שעשה המלך אחשוורוש בשנת שלש למלכו, משתה שבו נהרגה ושתי ונשלחו ספרים להיות כל איש שרר בביתו, ממשיכה בבחירת אסתר למלכה מתוך הנערות הרבות שבאו לבית הנשים, סיפורם של בגתן ותרש שני סריסי המלך משומרי הסף שבקשו לשלוח יד במלך אחשוורוש, גידולו של המן והגזירה להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים, כניסתה של אסתר אל המלך ובקשתה שיבוא עם המן למשתה שהיא עשתה להם, הכנת העץ למרדכי בעצת זרש אשתו של המן, הלילה בו נדדה שנת המלך והרכבת מרדכי על הסוס בידי המן ברחוב העיר, המשתה שעשתה אסתר למלך ולהמן ביום השני, ותליית המן על העץ שהכין למרדכי, תחנוני אסתר לביטול הגזירה והספרים ששלח מרדכי אל היהודים להיקהל ולעמוד על נפשם, היום אשר הגיע דבר המלך ודתו להיעשות והכאת אויבי היהודים, בקשת אסתר לתלות את עשרת בני המן על העץ, וקהילת היהודים אשר בשושן גם ביום ארבעה עשר, שליחת הספרים על ידי מרדכי להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה, כתיבת אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי את כל תוקף, וסיום המגילה במס ששם אחשוורוש על הארץ ואיי הים וכל מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדולת מרדכי.

האם כל הסיפורים הקטנים הם חלק מן הסיפור הגדול? ומדוע זקוקים אנו לכל פרט שבהם?

מתוך כך נשאל גם מהו עיקרו של נס פורים? ומה חסר לנו עדיין?

במשנה נאמר: "ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו? רבי מאיר אומר: כולה, רבי יהודה אומר: מאיש יהודי. רבי יוסי אומר: מאחר הדברים האלה" (מגילה פ"ג מ"ג), ובגמרא מובאת ברייתא: "רבי שמעון בר יוחאי אומר: מבלילה ההוא" (מגילה יט, ג). נראה, כי בשיטות השונות הללו יש לראות הצעות שונות לתיחומו של הסיפור, ועיון בכל סיפור לעצמו יצביע על כיוון שונה בימי הפורים.

התנאים השונים הציעו רק היכן מתחילים את המגילה, ולא פירשו היכן היא מסתיימת. להלן נציע, שלכל אחת מן הפתיחות הללו ישנו סיום משלה, והמתבונן בחלקה השני של המגילה ימצא את הסיום לכל אחד מן החלקים שנפתחים בחלק הראשון. נתבונן בכל אחד מן הסיפורים החלקיים, ולבסוף נוכל להתבונן על המגילה בכללותה. בכל אחד מן הסיפורים נביא את לשון המגילה, ונתעכב על המגמה של כל אחד מן הסיפורים הללו.

ב. תוקפו של נס

במרכז המגילה עומד ללא ספק המעשה שאירע "בלילה ההוא" (ו, א-ב). בשנים עשר פסוקים מגוללת המגילה את תחילתו של מהפך – המן בשיא גדולתו אומר בליבו "למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני", והמלך אומר לו לעשות את כל היקר והגדולה למרדכי היהודי – "כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בְּיָקָרוֹ".

[ו] (ב) בְּלִילָה הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת סֵפֶר הַזְכָּרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים וַיְהִי נִקְרָאִים לְפָנָי הַמֶּלֶךְ: (ג) וַיִּמְצָא כְּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מְרַדְּכִי עַל בְּגִתָּא וְתַרְשׁ שְׁנֵי סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי

הספף אֲשֶׁר בְּקִשׁוֹ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ: (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מֵה נַעֲשֶׂה יְקָר וּגְדוּלָה לְמַרְדֳּכָי עַל זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו לֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר: (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בְּחִצֵּר וְהֵמֵן בָּא לְחַצֵּר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹנָה לֵאמֹר לְמֶלֶךְ לְתַלּוֹת אֶת מַרְדֳּכָי עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הֵכִין לוֹ: (ה) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הֵמֵן עִמָּד בְּחִצֵּר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יְבוֹא: (ו) וַיְבוֹא הֵמֵן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מֵה לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הֵמֵן בְּלִבּוֹ לְמִי יַחְפֹּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יְקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: (ז) וַיֹּאמֶר הֵמֵן אֶל הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (ח) יְבִיאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבַשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ וְסוּס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כְּתֵר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ: (ט) וְנָתַן הַלְבוּשׁ וְהַסּוּס עַל יַד אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתָמִים וְהֵנְנוּ לְבִישׁוֹ אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהִרְפִּיבֵהוּ עַל הַסּוּס בְּרַחוּב הָעֵיר וְקִרְאוּ לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (י) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֵמֵן מֵהֵר קַח אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה כֵן לְמַרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֵל תִּפֹּל דָּבָר מִכָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: (יא) וַיִּקַּח הֵמֵן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּס וַיִּלְבַּשׁ אֶת מַרְדֳּכָי וַיִּרְפִּיבֵהוּ בְּרַחוּב הָעֵיר וַיִּקְרָא לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (יב) וַיֵּשֶׁב מַרְדֳּכָי אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ וְהֵמֵן נִדְחַף אֶל בֵּיתוֹ אֲבֵל וְחַפּוּי רֹאשׁ:

סיפור זה איננו חלק מן הרצף של האירועים, הגזירה עומדת בתוקפה לפני הסיפור ולאחריו, המשתה שעשתה אסתר מתקיים גם לאחר שחזר המן אל ביתו אבל וחפוי ראש, ומעמדם של מרדכי והמן איננו משתנה באופן מהותי גם לאחר שמרדכי רוכב על הסוס. נראה, כי עיקרו של הסיפור הוא במהפך התודעתי והסמלי שנוצר אצלנו בקראנו את הסיפור – מעתה, מרדכי 'על הסוס' והמלך חפץ ביקרו'.

הסוס עליו רוכב מרדכי הוא סוס מיוחד, "אֲשֶׁר נָתַן כְּתָר מַלְכוּת בְּרֵאשׁוֹ", ונראה כי לא לחינם נמצא סיפור זה במוקד המגילה. הסוס והרוכב נזכרים בברכת יעקב לשבט דן "יְהִי דָן נֶחֱשׂ עָלַי דֶּרֶךְ וּגּוֹ", הַנֶּשֶׁף עֲקָבֵי סוּס וַיִּפֹּל רֶכְבּוֹ אַחֲרָיו" (בראשית מט, יט), וברכה זו מציינת את היחיד שמצליח להפיל את הרוכב מעל הסוס לא מפני שהוא חזק יותר, אלא מפני שהוא חכם וערמומי יותר. דימוי זה, מלבד היותו מתאים לשופט שבא מדן – שמשון, שנלחם באופן עצמאי כנגד הפלשתים, הריהו מתאים ביותר כדימוי למרדכי בזמן גזירת המן. מי שרוכב מעתה על הסוס הוא מרדכי, שהצליח להפיל לאחור את המן מהסוס שניתן כתר מלכות בראשו. ויש להוסיף, כי בפתחה של "שירת הים", ואף בשירה הקצרה אותה שרו הנשים, נזכרו הסוס והרוכב: "אֲשִׁירָה לָהּ פִּי גָאָה גָאָה, סוּס וְרֶכְבּוֹ רָמָה בָּיָם", שכן ה' הוא המשליך את הסוס ורוכבו, מתוך כך שהוא לובש את גאוותו.

בסיפור קטן זה ישנה יותר מרמיזה ליבם שאיננו רוצה לקחת את יבמתו, וכלשון הפסוק: "וַיִּרְקָה בְּפָנָיו וַעֲנָתָהּ וְאָמְרָה: כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו" (דברים כה, ט). אותו יקר שחשב המן לקבל, הופך לרוק בפניו – ככה יעשה לאיש (ולא לחינם דרשו חז"ל שזמו "שקלה ענינא דניס הכסא ושדיתיה ארישא דאצוה". מגילה טו, א). ונראה, כי ההפניה לדין ייבום רומזת לאותו האח, שהתורה דואגת ש"לא ימָחָה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל" (כה, ו), ואם כך דואגת התורה לכל אחד מבני ישראל, בוודאי שה' ידאג להציל את כלל ישראל, ואילו האיש אשר לא יבנה את בית אחיו, עליו נאמר בהמשך הפסוקים – "תִּמְחָה אֶת זִכְרֵךְ עַמְלֶךְ" (כה, יט).

לאחר סיפור קצר זה מתירה המגילה את כל הקשרים שנקשרו בחלק הראשון של המגילה, וניתן להצביע על תקבולת תכנית ומילולית בין החלק הראשון לחלק השני, קטע אחר קטע. סיפור קטן זה, שנמצא במרכז המגילה, פותח "בְּלִילָה הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ", והוא מספר את הקורה בעקבות אותו הלילה, הרי שלפניו ולאחריו ישנו סיפור על יום – משתה אסתר הראשון, ומשתה אסתר השני. קודם לכן עומד סיפורה של הגזירה, שהתארך כמה חודשים, כמו גם ביטולה שנמשך כמה חודשים. וכמה שנים קודם לכן עומדת בחירתה של אסתר למלכה וסיפורו של מרדכי היהודי, כפי שלאחר מכן מרדכי ואסתר משפיעים על עיצובו של ימי הפורים לאורך שנים.

ג. משתה היין

ארבעה עשר פסוקים מתארים את היום השלישי שבו היה המשתה הראשון אותו ערכה אסתר לאחשוורוש ולהמן (ה, 6-7). במשתה עצמו אומר המלך לאסתר: "מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש", אך אסתר מבקשת שהמלך והמן יבואו למחרת "ומחר אעשה כדבר המלך". בסיומו של המשתה יוצא המן שמח וטוב לב, וכאשר הוא רואה את מרדכי יושב בשער המלך, מגיע המן אל ביתו ומתייעץ עם זרש אשתו וכל אוהביו שמציעים לו לעשות את העץ עליו יאמר למלך לתלות את מרדכי.

[ה] (6) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית: (3) ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עמדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט: (4) ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות וינתן לך: (7) ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבוא המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי לו: (8) ויאמר המלך מהרו את המן לעשות את דבר אסתר ויבא המלך והמן אל המשתה אשר עשתה אסתר: (1) ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש: (1) ותען אסתר ותאמר שאלתי ובקשתי: (8) אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאלתי ולעשות את בקשתי יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר המלך: (9) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע ממנו וימלא המן

על מִרְדְּכִי חֲמָה: (י) וַיִּתְאַפֵּק הַמֶּן וַיְבוֹא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת אֶהֱבִי וְאֶת זָרֵשׁ אֲשֶׁר־לָהֶם הַמֶּן אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב בָּנָיו וְאֶת כָּל אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֶת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: (יג) וַיֹּאמֶר הַמֶּן אִף לֹא הִבִּיֵּאָה אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה כִּי אִם אוֹתִי וְגַם לְמַחֵר אֲנִי קְרוּא לָהּ עִם הַמֶּלֶךְ: (יג) וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת מִרְדְּכִי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: (יד) וַתֹּאמֶר לוֹ זָרֵשׁ אֲשֶׁר־לוֹ וְכָל אֶהֱבִי יַעֲשׂוּ עִץ גְּבוֹהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבִבְקָר אָמַר לְמֶלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת מִרְדְּכִי עָלָיו וּבֹא עִם הַמֶּלֶךְ אֶל הַמִּשְׁתָּה שָׂמַח וַיִּיטֵב הַדָּבָר לְפָנָיו הַמֶּן וַיַּעַשׂ הָעֵץ: פ

תיאור המשתה ביום השני מתגולל אף הוא על פני ארבעה עשר פסוקים (ו, יג-יד; ז, ט-י; ט, ט-ב). במפגש נוסף בין המן לבין זרש אשתו וחכמיו, אומרים הם להמן כי הוא יפול לפני מרדכי. לאחר מכן מגיעים המלך והמן למשתה השני שעשתה אסתר, וגם כאן שואל המלך "מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך, ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש". כנגד החמה שנמלא המן על מרדכי כאשר הוא לא קם ולא זע ממנו לאחר המשתה הראשון, קם המלך בחמתו ממשתה היין השני. בסיום התיאור, שככה חמת המלך רק כאשר תלו את המן על העץ שהוא הכין למרדכי ביום הראשון. ובאותו היום, שמה אסתר את מרדכי על בית המן.

[ו] (יג) וַיִּסְפֹּר הַמֶּן לְזָרֵשׁ אֲשֶׁר־לוֹ וְלְכָל אֶהֱבִי אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרְהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזָרֵשׁ אֲשֶׁר־לוֹ אִם מִזְרַע הַיְּהוּדִים מִרְדְּכִי אֲשֶׁר הַחֲלוּת לְנַפְל לְפָנָיו לֹא תוּכַל לוֹ כִּי נְפוּל תְּפוּל לְפָנָיו: (יד) עוֹדֵם מִדְּבָרִים עִמוֹ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיְבַהֲלוּ לְהִבִּיא אֶת הַמֶּן אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: [ז] (ט) וַיָּבֵא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן לְשִׁתוֹת עִם

אָסְתֵר הַמֶּלֶכָה: (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי בַּמִּשְׁתָּה הָיִין מֵה שְׂאֵלְתָךְ אָסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וְתִנָּתֶן לָךְ וּמֵה בִקְשָׁתְךָ עַד חֲצֵי הַמַּלְכוּת וְתַעֲשִׂי: (ג) וְתַעַן אָסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וְתֹאמֶר אִם מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּנָּתֶן לִי נִפְשִׁי בְשֵׂאֵלְתִי וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי: (ד) כִּי נִמְכַרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהַרוֹג וּלְאַבֵּד וְאֵלּוּ לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכַרְנוּ הַחֲרָשְׁתִּי כִּי אֵין הֵצֵר שׁוֹה בְּנֹזֵק הַמֶּלֶךְ: ס (ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה מִי הוּא זֶה וְאֵי זֶה הוּא אֲשֶׁר מְלֹאוּ לְבוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן: (ו) וְתֹאמֶר אָסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הֶמָּן הָרַע הַזֶּה וְהֶמָּן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶכָה: (ז) וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הָיִין אֶל גִּנַּת הַבַּיִת וְהֶמָּן עָמַד לְבַקֵּשׁ עַל נַפְשׁוֹ מֵאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה כִּי רָאָה כִּי כָלְתָה אֵלָיו הָרַעָה מֵאַת הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבַּיִת אֶל בֵּית מִשְׁתֵּה הָיִין וְהֶמָּן נָפַל עַל הַמַּטָּה אֲשֶׁר אָסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לְכַבּוֹשׁ אֶת הַמֶּלֶכָה עַמִּי בְּבֵית הַדְּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הֶמָּן חָפּוּ: (ט) וַיֹּאמֶר חֲרַבּוּנָה אֶחָד מִן הַסְּרִיסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה הֶמָּן לְמַרְדְּכִי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ עָמַד בְּבֵית הֶמָּן גְּבוּהָ חֲמָשִׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תִּלְהוּ עֲלִיו: (י) וַיִּתְּלוּ אֶת הֶמָּן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הִכִּין לְמַרְדְּכִי וְחַמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכְכָה: ס [ח] (א) בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ לְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה אֶת בֵּית הֶמָּן צָרַר (אִיסוּיִיס) הַיְהוּדִים וּמַרְדְּכִי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי הִגִּידָה אָסְתֵּר מֵה הוּא לָהּ: (ב) וַיִּסַּר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מֵהֶמָּן וַיִּתְּנָהּ לְמַרְדְּכִי וְתִשָּׂם אָסְתֵּר אֶת מַרְדְּכִי עַל בֵּית הֶמָּן: ס

ד. גזירת המן

לשיטת רבי יוסי, יש לקרוא את המגילה מ"אחר הדברים האלה", כלומר: מזמן עליית המן וגזירתו. סיפור זה קודם למשתה הראשון של אסתר, והוא נמשך כמה חודשים ככל הנראה. אם מתבוננים אנו בסיפורים הקטנים שאירעו מאז גדל המלך אחשוורוש את המן, רואים אנו שני חלקים של סיפור הגזירה, האחד מצידו של המן, והשני בהתמודדות היהודים עם הגזירה. תחילה אנו רואים כיצד כל עבדי המלך כורעים ומשתחווים להמן, והמן נמלא על מרדכי חמה שאיננו כורע ומשתחווה לו. המן מפיל פור הוא הגורל לחודש שנים עשר הוא חודש אדר ופונה למלך אחשוורוש בבקשה לאבדם. המלך מסיר את טבעתו ונותנה להמן, ויקראו סופרי המלך ויכתב ככל אשר צוה המן, והמלך והמן ישובו לשנות והעיר שושן נבוכה (ג, 6-טו).

לאחר מכן מתוארים שלשה ימים בהם מרדכי קורע את בגדיו ומגיע עד לפני שער המלך, אסתר שולחת להלביש את מרדכי והוא לא מקבל, ובתיווכו של התך מסכימה אסתר להיכנס לבסוף להתחנן לפני המלך ולבקש מלפניו על עמה (ד, 6-ז). כאן, היינו מצפים שאסתר תתחנן על עמה, אך היא בוחרת ביום השלישי להזמין את המלך והמן אל המשתה שהיא הכינה להם, ולאחר המשתה הראשון הגיע הלילה בו נדדה שנת המלך, ולמחרת באו המלך והמן למשתה השני. רק לאחר שנסתיים המשתה השני בתליית המן וחמת המלך שככה, ואולי רק לאחר שלשים יום נוספים בהם היא לא נקראה אל המלך, נופלת אסתר לפני המלך בכדי לבקש מלפניו על עמה.

מצטרפים לתיאור הגזירה שלשה פסוקים, שלדברי רבא הם הקדמת הרפואה למכה (מגילה יג, ז), וזהו הסיפור הקטן על בגתן ותרש ותלייתם על העץ (ג, 6-7). יחדיו, נוצר כאן סיפור בן שלשים וחמשה פסוקים, שמהווה את סיפור הגזירה וההקדמה לנס ההצלה הגדול.

(כא) בַּיָּמִים הָהֵם וּמְרֹדְכִי יֵשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ קֹצֵף בְּגִתּוֹ וְתָרַשׁ שְׁנֵי סְרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמֵרֵי הַסֵּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֹשׁ: (כב) וַיִּזְדַּע הַדָּבָר לְמְרֹדְכִי וַיִּגְדַּל לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֲסַתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מְרֹדְכִי: (כג) וַיִּבְקֶשׁ הַדָּבָר וַיִּמְצָא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ: פ

[ג] (6) אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי וינשא אהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו: (7) וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתתחים להמן כי בן צוה לו המלך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה: (א) ויאמרו עבדי המלך אשר בשער המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצות המלך: (ד) ויהי (נאמר) כאמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי: (8) וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו וימלא המן חמה: (9) ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו כי הגידו לו את עם מרדכי ויבקש המן להשמיד את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש עם מרדכי: (10) בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שתים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר: ס (11) ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפזר ומפרד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מפל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם: (12) אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כפר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל גנזי המלך: (13) ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי צרר היהודים: (14) ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך: (15) ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו ויכתב ככל אשר צוה המן אל אחשדרפני המלך ואל הפחות אשר על מדינה ומדינה

וְאֵל שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלִשְׁוֹנוֹ בְּשֵׁם
הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוֹרֵשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבְעֵת הַמֶּלֶךְ: (יג) וְנִשְׁלַח סְפָרִים
בְּיַד הָרָצִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהַרְגׁוֹ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל
הַיְהוּדִים מִנְעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשֵׁי עֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ
שְׁנַיִם עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז: (יד) פִּתְשָׁגֵן הַכְּתָב לְהַנְתֵּן
דָּת בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֵתִידִים לְיוֹם הַזֶּה:
(טו) הָרָצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה
וְהַמֶּלֶךְ וְהָמֵן יֵשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשֵׁן נְבוּכָה: פ

[ד] (6) וּמְרַדְּכֵי יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מְרַדְּכֵי אֶת בְּגָדָיו
וַיִּלְבַּשׁ שָׂק וְאָפֵר וַיֵּצֵא בְּתוֹף הָעִיר וַיִּזְעַק וְעָקָה גְדֻלָּה וּמְרָה:
(7) וַיָּבֹאוּ עַד לְפָנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לְבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ
שָׂק: (8) וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵגִיעַ אֲבָל
גְּדוֹל לַיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמִסְפַּד שָׂק וְאָפֵר יֵצֵעַ לְרַבִּים: (9) (וּמְצוּאֵיהֶם)
וְתַבּוּאָנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּידוּ לָהּ וְתַתְּחַלְחַל הַמֶּלֶכָה מְאֹד
וְתִשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מְרַדְּכֵי וּלְהַסִּיר שָׂקוֹ מֵעַלְיוֹ וְלֹא קָבַל:
(10) וְתִקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתֵּף מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעַמִּים לְפָנֶיהָ וְתִצְוֶהוּ
עַל מְרַדְּכֵי לְדַעַת מַה זֶה וְעַל מַה זֶה: (11) וַיֵּצֵא הַתֵּף אֶל מְרַדְּכֵי
אֶל רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לְפָנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ: (12) וַיִּגְדּוּ לוֹ מְרַדְּכֵי אֶת כָּל
אֲשֶׁר קָרְהוּ וְאֵת פְּרִשְׁתֵּי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמֵן לְשָׂקוֹל עַל גִּנְזֵי
הַמֶּלֶךְ (צִיְהוּדִים) בְּיְהוּדִים לְאַבְדָּם: (13) וְאֵת פִּתְשָׁגֵן כְּתָב הַדָּת אֲשֶׁר
נִתֵּן בְּשׁוֹשֵׁן לְהַשְׁמִידָם נָתַן לוֹ לְהִרְאוֹת אֶת אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ
וּלְצוּוֹת עָלֶיהָ לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לְהַתְּחַנֵּן לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל עֲמָה:
(14) וַיָּבֹאוּ הַתֵּף וַיִּגְדּוּ לְאֶסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מְרַדְּכֵי: (15) וְתִאמַר אֶסְתֵּר
לְהַתֵּף וְתִצְוֶהוּ אֶל מְרַדְּכֵי: (16) כָּל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ
יֹדְעִים אֲשֶׁר כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל הַחֲצַר
הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ לְהַמִּית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ
הַמֶּלֶךְ אֶת שְׂרָבִיט הַזֶּהָב וְחִיָּה וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לְבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ

זֶה שְׁלוּשִׁים יוֹם: (יג) וַיִּגִּידוּ לְמֶרְדֳּכָי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר: (יג) וַיֹּאמֶר מֶרְדֳּכָי לְהָשִׁיב אֶל אֶסְתֵּר אֶל תִּדְמִי בְּנִפְשָׁךְ לְהַמְלִיט בֵּית הַמֶּלֶךְ מִכָּל הַיְהוּדִים: (יד) כִּי אִם הִחְרַשׁ תַּחֲרִישִׁי בְּעַת הַזֹּאת רוּחַ וְהִצְלָה יַעֲמוּד לַיהוּדִים מִמְּקוֹם אַחֵר וְאֵת וּבֵית אֲבִיךָ תֹאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם לַעַת כְּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמְּלָכֹת: (טו) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל מֶרְדֳּכָי: (טז) לָךְ כְּנוֹס אֵת כָּל הַיְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשׁוֹן וְצוּמוֹ עָלַי וְאֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לִילָה וַיּוֹם גַּם אֲנִי וְנִעַרְתִּי אֲצוּם כֵּן וּבִכְן אָבּוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כִדַּת וְכֹאֲשֶׁר אָבְדַתִּי אָבְדַתִּי: (יז) וַיַּעֲבֹר מֶרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר:

כנגד שלשים וחמשת הפסוקים שתיארו את גדולת המן וגזירתו, עם תגובת היהודים והתמודדותם עם הגזירה, עומדים שלשים ושלושה פסוקים שמתארים את ביטול הגזירה וגדולת מרדכי (ט, ג-יז; ט, ט-טז). גם כאן ניתן להבחין בתחינת אסתר המלכה לביטול הגזירה מחד, ובפרשת גדולת מרדכי מאידך. וגם כאן יש להבחין בין החלק הראשון שהתרחש במשך כמה חודשים לבין היום הקובע, שהפך לשלשה ימים, והיהודים אשר בשושון נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אתו יום משתה ושמחה. השוואה תוכנית ומילולית בין סיפור הגזירה לסיפור ביטולה תצביע על כך שביטול הגזירה וגדולת מרדכי עומדת ממש כנגד גדולת המן וגזירתו. כנגד "ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן" נאמר: "ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי". שרביט הזהב אותו הושיט המלך לאסתר בפעם הראשונה, מושט בפעם השניה כאשר היא מתחננת להעביר את רעת המן. כנגד סופרי המלך שנקראו לכתוב ככל אשר צוה המן, נקראו סופרי המלך ויכתב ככל אשר צוה מרדכי. ובמקום אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב. ואף כנגד בגתן ותרש שנתלו על העץ מפני שבקשו לשלוח יד במלך אחשוורוש, נקהלו

היהודים לשלוח יד במבקשי רעתם, ואת עשרת בני המן תלו על העץ. והעיר שושן צהלה ושמחה.

[ח] (ג) ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו ותברך ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים: (ד) ויושט המלך לאסתר את שרבו הזהב ותקם אסתר ותעמד לפני המלך: (ה) ותאמר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן לפניו וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו יכתב להשיב את הספרים מחשבת המן בן המדתא האגגי אשר כתב לאבד את היהודים אשר בכל מדינות המלך: (ו) כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי: ס (ז) ויאמר המלך אחשוורש לאסתר המלכה ולמרדכי היהודי הנה בית המן נתתי לאסתר ואתו תלו על העץ על אשר שלח ידו (זיטווייס) ביהודים: (ח) ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם בשם המלך וחתמו בטבעת המלך כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב: (ט) ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל אשר צוה מרדכי אל היהודים ואל האחשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשנו ואל היהודים ככתבם וכלשונם: (י) ויכתב בשם המלך אחשוורש ויחתם בטבעת המלך וישלח ספרים ביד הרצים בסוסים רכבי הרקש האחשדרפנים בני הרמכים: (יא) אשר נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר ועיר להקהל ולעמד על נפשם להשמיד ולהרג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אתם טף ונשים ושללם לבוז: (יב) ביום אחד בכל מדינות המלך אחשוורש בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר: (יג) פתשגן הכתב להנתן דת

בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל הָעַמִּים וְלִהְיוֹת הַיְהוּדִים
 עֲתוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהִנָּקֵם מֵאִיְבֵיהֶם: (ז) הָרָצִים רַכְבֵּי
 הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרִים יֵצְאוּ מִבְּהֵלִים וּדְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדָּת
 נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה: ס (ט) וּמְרַדְכֵי יֵצְאוּ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלָבוּשׁ
 מַלְכוּת תַּכְלֵת וְחוּר וְעֵטְרַת זָהָב גְּדוּלָה וְתַכְרִיף בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר
 שׁוֹשׁן צָהָלָה וְשָׁמְחָה: (ט) לַיהוּדִים הִיתָה אוֹרָה וְשָׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן וִיקָר:
 (י) וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל עִיר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ
 וְדָתוֹ מִגִּיעַ שְׁמֵחָה וְשִׁשׁוֹן לַיהוּדִים מִשְׁתָּה יוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמִּי
 הָאָרֶץ מִתִּיהָדִים כִּי נִפְלַח פַּחַד הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם:

[ט] (ב) וּבִשְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם
 בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהַעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ
 אִיְבֵי הַיְהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפְּרוּ הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים
 הַמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם: (ג) נִקְהָלוּ הַיְהוּדִים בְּעִרְיָהֶם בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ
 אֲחֻשׁוּרוֹשׁ לְשַׁלַּח יָד בַּמִּבְקָשִׁי רַעְתֶּם וְאִישׁ לֹא עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי
 נִפְלַח פַּחַדָּם עַל כָּל הָעַמִּים: (ג) וְכָל שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וְהָאֲחֻשְׁדָּרְפָּנִים
 וְהַפָּחוֹת וְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִנְשָׂאִים אֶת הַיְהוּדִים כִּי
 נִפְלַח פַּחַד מְרַדְכֵי עֲלֵיהֶם: (ד) כִּי גְדוֹל מְרַדְכֵי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמְעוּ
 הוֹלָךְ בְּכָל הַמְּדִינֹת כִּי הָאִישׁ מְרַדְכֵי הוֹלָךְ וְגְדוֹל: (ה) וַיִּכּוּ הַיְהוּדִים
 בְּכָל אִיְבֵיהֶם מִכַּת חָרָב וְהָרָג וְאֲבָדוֹן וַיַּעֲשׂוּ בְּשִׁנְאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם:
 (ו) וּבְשׁוֹשׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְהוּדִים וְאֲבָדוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ: (ו) וְאֵת
 פָּרְשָׁנֵדְתָּא וְאֵת דִּלְפוֹן וְאֵת אֶסְפֵּתָא: (ז) וְאֵת פּוֹרְתָא וְאֵת אֶדְלָיָא
 וְאֵת אַרִידְתָּא: (ח) וְאֵת פָּרְמִשְׁתָּא וְאֵת אַרִיסִי וְאֵת אַרְדִּי וְאֵת וַיְזַתָּא:
 (י) עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בֶּן הַמְּדִתָּא צָרַר הַיְהוּדִים הָרְגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ
 אֶת יָדָם: (יא) בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפָּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה לִפְנֵי
 הַמֶּלֶךְ: (יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה הָרְגוּ
 הַיְהוּדִים וְאֲבָדוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בְּשָׂאֵר
 מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מָה עָשׂוֹ וּמָה שְׁאַלְתֶּךָ וַיִּנְתֶּן לָּהּ וּמָה בִקְשָׁתֶךָ עוֹד

וַתַּעַשׂ: (יג) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֵן גַּם מִיָּד לַיהוּדִים
אֲשֶׁר בְּשׁוֹשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשֵׁרֶת בְּנֵי הַמֶּן יִתְּלוּ עַל הָעֵץ:
(יד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֵּן וַתִּנָּתֵן דָּת בְּשׁוֹשָׁן וְאֵת עֲשֵׁרֶת בְּנֵי הַמֶּן
תָּלוּ: (טו) וַיִּקְהֲלוּ (הַיְהוּדִים) הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשָׁן גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה
עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֶדְר וַיִּהְרְגוּ בְּשׁוֹשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ
אֶת יָדָם: (טז) וּשְׂאֵר הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהְלוּ וַעֲמַד
עַל נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאִיְבִיָּהֶם וְהָרַג בְּשִׁנְאִיָּהֶם חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלְף
וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם: (יז) בַּיּוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֶדְר וְנוֹחַ
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוּ וַעֲשָׂה אֶתְּוּ יוֹם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה: (יח) (וַהֲיִהְיֶינָה)
וְהַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשָׁן נִקְהְלוּ בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר בּוּ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר
בּוּ וְנוֹחַ בְּחִמְשָׁה עָשָׂר בּוּ וַעֲשָׂה אֶתְּוּ יוֹם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה:

ה. מרדכי ואסתר

לשיטת רבי יהודה, יש לקרוא את המגילה מ"איש יהודי", כלומר: מזמן שמספרת לנו המגילה על מרדכי היהודי ועל לקיחת אסתר למלכה. סיפור זה אירע כמה שנים קודם לגזירת המן.

בששה עשר פסוקים מתארת המגילה את מרדכי היהודי ואת לקיחת אסתר לבית אחשוורוש והמלכתה תחת ושתי (ג, ה-ו). בשלב זה אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי, והיא נלקחת אל המלך אחשוורוש בשנה השביעית למלכותו כנערה מתוך נערות רבות. רק לאחר שאחשוורוש ממליך את אסתר תחת ושתי, עושה המלך משתה גדול לכל שריו

ועבדיו ומרדכי מתמנה לשבת בשער המלך, אך אסתר עדיין עושה את מאמר מרדכי ולא מגדת את מולדתה ואת עמה.

[ב] (ט) איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני: (י) אשר הגלה מירושלים עם הגלה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנאצר מלך בבל: (י) ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דדו כי אין לה אב ואם והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת: (כ) ויהי בהשמע דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות רבות אל שושן הבירה אל יד הגי ותלקח אסתר אל בית המלך אל יד הגי שמר הנשים: (ט) ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו ויבהל את תמרוקיה ואת מנותה לתת לה ואת שבע הנערות הראיות לתת לה מבית המלך וישנה ואת נערותיה לטוב בית הנשים: (י) לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד: (יא) ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה: (יב) ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל המלך אחשוורוש מקץ היות לה כדת הנשים שנים עשור חדש כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים: (יג) ובזה הנערה באה אל המלך את כל אשר תאמר ינתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד בית המלך: (יד) בערב היא באה ובבקר היא שבה אל בית הנשים שני אל יד שעשגז סריס המלך שמר הפילגשים לא תבוא עוד אל המלך כי אם חפץ בה המלך ונקראה בשם: (טו) ובהגיע תר אסתר בת אביחיל דד מרדכי אשר לקח לו לבת לבוא אל המלך לא בקשה דבר כי אם את אשר יאמר הגי סריס המלך שמר הנשים ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה: (טז) ותלקח אסתר אל המלך אחשוורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא

חֲדָשׁ טַבַּת בְּשָׁנַת שִׁבְעָה לְמַלְכוּתוֹ: (יז) וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנָּשִׁים וַתֵּשֶׂא חֵן וַחֲסֵד לְפָנָיו מִכָּל הַבְּתוּלֹת וַיִּשָּׂם כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֵאשִׁיָּה וַיְמַלִּיכָהּ תַּחַת וְשֵׁתִי: (יח) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֵּה גָדוֹל לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו אֶת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וְהִנְחָה לְמַדְיָנוֹת עֲשֹׂה וַיִּתֵּן מִשְׂאֵת כֶּיֶד הַמֶּלֶךְ: (יט) וּבְהַקְבֵץ בְּתוּלוֹת שְׁנֵית וּמְרַדְכֵי יָשָׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: (כ) אִין אֶסְתֵּר מְגַדַּת מוֹלַדְתָּהּ וְאֶת עֲמָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ מְרַדְכֵי וְאֶת מְאָמֵר מְרַדְכֵי אֶסְתֵּר עֲשֹׂה כְּאֲשֶׁר הִיְתָה בְּאִמְנָה אֶתוֹ: ס

מנגד, ששה עשר הפסוקים האחרונים של המגילה (ט, יט-כ; ג, ח-ב) מגוללים את מה שקרה לאחר סיפור ביטולה של הגזירה, ועל קביעת הימים הללו לדורות. סיפור זה מתגלגל כמה שנים, עד שקימו וקבלו היהודים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה. כנגד חלקה הראשון של המגילה בה היה איש יהודי בשושן הבירה, מצאצאי הגולים מירושלים, שמתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה יעשה בה, מוצאים אנו בחלקה השני של המגילה את מרדכי בעמדת מפתח של מלכות אחשוורוש, והוא יכול לשלוח אל כל היהודים דברי שלום ואמת. כנגד אסתר שאיננה מגדת את עמה ואת מולדתה, ואת מאמר מרדכי אסתר עשה כאשר היתה באמנה אתו, מקיים מאמר אסתר את דברי הפרים האלה ונכתב בספר. וכנגד משתה אסתר והנחה למדינות עשה, מספרת המגילה בחלקה השני כיצד שם המלך אחשוורוש מס על הארץ ואיי הים, והיהודים הם אלו שעורכים שמחה ומשתה ויום טוב בכל שנה ושנה.

[ט] (יט) על כן היהודים (הפרושים) הפרזים הישבים בערי הפרזות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו: (כ) ויכתב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך

אֶחָשׁוּרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהַרְחוּקִים: (כ) לְקִיָּם עֲלֵיהֶם לֵהֱיוֹת עֹשִׂים
אֵת יוֹם אַרְבַּעַה עָשׂוֹר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשׂוֹר בּוֹ בְּכָל
שָׁנָה וְשָׁנָה: (כא) כִּימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ
אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
יְמֵי מִשְׁתֵּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְנֹנֹת לְאֲבִיוֹנִים:
(כב) וְקִבַּל הַיְהוּדִים אֵת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר כָּתַב מְרַדְּכִי
אֲלֵיהֶם: (כג) כִּי הֵמָּן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צָרַר כָּל הַיְהוּדִים חָשַׁב עַל
הַיְהוּדִים לְאֲבָדָם וְהִפִּיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל לְהִמָּם וּלְאֲבָדָם: (כד) וּבִבְאֵה
לְפָנָי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשַׁבְתּוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל
הַיְהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו עַל הָעֵץ: (כה) עַל כֵּן קָרְאוּ
לְיָמֵים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוֹר עַל כֵּן עַל כָּל דְּבָרֵי הָאֲגֵרָת
הַזֹּאת וּמָה רָאוּ עַל כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: (כו) קִיְמוּ (וּקְנֵלוּ) וְקִבְלוּ
הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעַם וְעַל כָּל הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לֵהֱיוֹת
עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכַזְּמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה:
(כז) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה
מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבֹרוּ מִתּוֹךְ
הַיְהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזְרָעָם: ס (כח) וְתִכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה
בֵּת אֲבִיחַיִל וּמְרַדְּכִי הַיְהוּדִי אֵת כָּל תְּקִיָּף לְקִיָּם אֵת אֲגֵרַת הַפּוּרִים
הַזֹּאת הַשְּׁנִיית: (ט) וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְהוּדִים אֶל שִׁבְעַת וְעֹשְׂרִים
וּמֵאָה מְדִינָה מְלָכוֹת אֶחָשׁוּרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת: (י) לְקִיָּם אֵת
יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כְּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם מְרַדְּכִי הַיְהוּדִי
וְאַסְתֵּר הַמֶּלֶכָה וְכְאֲשֶׁר קִיְמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זֶרַעַם דְּבָרֵי הַצְּמֹת
וְזַעֲקָתָם: (יא) וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר קִיָּם דְּבָרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתַּב בְּסֵפֶר:
פ [י] (יב) וַיִּשֶׁם הַמֶּלֶךְ (אִמְשֵׁט) אֶחָשׁוּרוּשׁ מִסַּעַל הָאֲרָץ וְאֵי הַיָּם:

(ג) וְכֹל מַעֲשֵׂה תַקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרָשֶׁת גְּדֻלַּת מְרָדְכִי אֲשֶׁר גָּדְלוּ
הַמֶּלֶךְ הַלּוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מְדֵי וּפְרָס:

1. פתיחת המגילה

לשיטת רבי מאיר עלינו לקרוא את המגילה כולה. ואולם, על פי התקבולת המוצעת, נותרו עשרים וששת הפסוקים הפותחים את המגילה (א, ב-כ; ג, ד-ז) ללא מקבילה בסופה. התיאור הצבעוני של עושר כבוד מלכותו של אחשוורוש, והמשתאות שערך לשרי המדינות ולעם אשר בשושן, משתה הנשים של ושתי, האמירה להביא את ושתי ומיאונה, עצת ממוכן, מה שנגזר על ושתי, והאגרות הראשונות להיות כל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו, כמו גם עצת נערי המלך משרתיו לקבוץ את כל נערה בתולה – נותרו ללא מקבילה. שתיקה זו אומרת דרשני.

(א) וַיְהִי בַיָּמֵי אַחְשֻׁרוּשׁ הוּא אַחְשֻׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד כּוֹשׁ
שִׁבְעַת וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: (ב) בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבַת הַמֶּלֶךְ
אַחְשֻׁרוּשׁ עַל כֶּסֶף מְלִכּוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: (ג) בְּשֵׁנֶת שְׁלוֹשׁ
לְמַלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתָּה לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרַס וּמְדֵי הַפְּרָתָמִים
וּשְׂרֵי הַמְּדִינּוֹת לְפָנָיו: (ד) בְּהִרְאֵתוֹ אֶת עֹשֶׁר כְּבוֹד מְלִכּוּתוֹ וְאֶת יָקָר
תְּפָאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים רַבִּים שְׂמוֹנִים וּמֵאֵת יוֹם: (ה) וּבְמִלּוֹאֵת הַיָּמִים
הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדוֹל
וְעַד קֶטֶן מִשְׁתָּה שִׁבְעַת יָמִים בְּחֶצֶר גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ: (ו) חוּר כְּרַפֵּס
וּתְכֵלֶת אַחוּז בְּחַבְלֵי בּוּץ וְאַרְגָּמָן עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ מִטּוֹת

זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַת בְּהֵט וְשֵׁשׁ וְדָר וְסַחֲרָת: (ו) וְהִשְׁקוֹת בְּכָלֵי
 זָהָב וְכֹלִים מִכָּלִים שׁוֹנִים וַיִּין מַלְכוֹת רַב כְּיַד הַמֶּלֶךְ: (ט) וְהִשְׁתִּיָּה
 כְּדַת אִין אִנֶּס כִּי כֹן יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן
 אִישׁ וְאִישׁ: ס

(ט) גַּם וְשִׁתִּי הַמֶּלֶכָה עֲשִׂתָה מִשְׁתָּה נְשִׁים בֵּית הַמַּלְכוֹת אֲשֶׁר
 לַמֶּלֶךְ אַחְשׁוּרוֹשׁ: (י) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בִּיַּין
 אָמַר לְמַהוֹמֵן בְּזָתָא חֲרַבּוֹנָא בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא זָתָר וְכֶרְכַּס שְׁבַעַת
 הַסְּרִיסִים הַמְּשֻׁרְתִּים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחְשׁוּרוֹשׁ: (יא) לְהַבִּיא אֶת
 וְשִׁתִּי הַמֶּלֶכָה לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכַתֵּר מַלְכוֹת לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשְּׁרִים
 אֶת יַפְיָה כִּי טוֹבַת מִרְאָה הִיא: (יב) וְתַמְאֵן הַמֶּלֶכָה וְשִׁתִּי לְבוֹא
 בְּדָבַר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסְּרִיסִים וַיִּקְצַף הַמֶּלֶךְ מֵאֵד וְחַמְתּוֹ בְּעֶרְה
 בּוֹ: (יג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְחַכְמִים יָדְעֵי הָעֵתִים כִּי כֹן דָּבַר הַמֶּלֶךְ לַפְּנֵי
 כָּל יָדְעֵי דַת וְדִין: (יד) וְהִקְרַב אֵלָיו כְּרִשְׁנָא שְׁתָּר אֲדַמְתָּא תְּרִשִׁישׁ
 מָרַס מָרַסְנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת שְׁרִי פָרַס וּמְדֵי רֵאִי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַיִּשְׁבִּים
 רֵאשְׁנָה בַּמַּלְכוֹת: (טו) כְּדַת מַה לַּעֲשׂוֹת בַּמֶּלֶכָה וְשִׁתִּי עַל אֲשֶׁר לֹא
 עֲשִׂתָה אֶת מֵאֵמֶר הַמֶּלֶךְ אַחְשׁוּרוֹשׁ בְּיַד הַסְּרִיסִים: ס (טז) וַיֹּאמֶר
 (מִיּוּמֵן) מְמוּכָן לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׁרִים לֹא עַל הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ עֲוֹתָה וְשִׁתִּי
 הַמֶּלֶכָה כִּי עַל כָּל הַשְּׁרִים וְעַל כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
 אַחְשׁוּרוֹשׁ: (יז) כִּי יֵצֵא דָבַר הַמֶּלֶכָה עַל כָּל הַנְּשִׁים לְהַבְּזוֹת בְּעֲלִיָּהּ
 בְּעִינֵיהֶן בְּאֵמֶרֶם הַמֶּלֶךְ אַחְשׁוּרוֹשׁ אָמַר לְהַבִּיא אֶת וְשִׁתִּי הַמֶּלֶכָה
 לַפְּנֵיו וְלֹא בָּאָה: (יח) וְהַיּוֹם הַזֶּה תֵּאמְרָנָה שְׁרוֹת פָּרַס וּמְדֵי אֲשֶׁר
 שְׁמַעוּ אֶת דְּבַר הַמֶּלֶכָה לְכָל שְׁרֵי הַמֶּלֶךְ וְכַדִּי בְּזִיּוֹן וְקֶצֶף: (יט) אִם
 עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דָבַר מַלְכוֹת מִלְּפָנָיו וַיִּכְתַּב בְּדַתִּי פָרַס וּמְדֵי
 וְלֹא יַעֲבוֹר אֲשֶׁר לֹא תְבוּא וְשִׁתִּי לַפְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחְשׁוּרוֹשׁ וּמַלְכוֹתָהּ
 יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: (כ) וְנִשְׁמַע פְּתָגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
 יַעֲשֶׂה בְּכָל מַלְכוֹתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל הַנְּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן
 לְמַגְדוֹל וְעַד קָטָן: (כא) וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׁרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ

כְּדַבֵּר מִמוֹכָן: (כג) וַיִּשְׁלַח סִפְרִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְאֵל עַם וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ לְהִיּוֹת כָּל אִישׁ שׂוֹרֵר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כְּלִשׁוֹן עַמּוֹ: פ (כד) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּשֶׁף חֲמַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ זָכַר אֶת וְשֵׁתִי וְאֶת אֲשֶׁר עָשִׂתָּהּ וְאֶת אֲשֶׁר נִגְזַר עָלַיָּהּ: (כה) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׂרָתָיו יִבְקֹשׁוּ לַמֶּלֶךְ נְעֻרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מֵרָאָה: (כו) וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתָו וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל נְעָרָה בְּתוּלָה טוֹבַת מֵרָאָה אֶל שׁוֹשֵׁן הַבֵּיּרָה אֶל בֵּית הַנְּשִׂיִם אֶל יַד הַגָּאָה סְרִיס הַמֶּלֶךְ שְׁמֵר הַנְּשִׂיִם וְנִתְּוֹן תְּמַרוֹקִיָּהּ: (כז) וְהַנְּעָרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשֵׁתִי וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: ס

כדי להשיב על שתיקה זו נראה לפנות למקום נוסף בו נזכר אחשוורוש: "ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישבי יהודה וירושלם" (עזרא ג, ו). פסוק זה דרש רב במסכת מגילה (יא, ב) על שמו של אחשוורוש: "אחשוורוש, אמר רב: אחיו של ראש, ובן גילו של ראש. אחיו של ראש – אחיו של נבוכדנצר הרשע שנקרא ראש, שנאמר (דניאל ג, לט): אנת הוא רישא די דהבא. בן גילו של ראש, הוא הרג – הוא ביקש להרוג, הוא החריב – הוא בקש להחריב, שנאמר: ובמלכות אחשוורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישבי יהודה וירושלים".

נראה, כי מגילת אסתר הותירה את החלל המקביל לתיאור עושרו של אחשוורוש, כדי שנוכל למלא אותו בבנייה ברוב פאור והדר של בית המקדש. אותם כלים מכלים שונים שנדרשים ככלים המתחרים באלו של בית המקדש (אסתר ג, יא), מזכירים לנו שבסופו של דבר המגילה איננה מסתיימת בסוף השמח באמת – "עד חצי המלכות ותעש. חצי המלכות ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות, ומאי ניהו – בנין בית המקדש" (מגילה טו, ב). בסופה של המגילה נותרו בני ישראל בגלות, ועדיין לא עלו לבנות את בית המקדש.

לו היינו מנסים לכתוב את 'סיום' המגילה, היה נכון להעמיד את תחילת ספר עזרא ובו הצהרת כורש כסיום נאה למגילה, ואולי אף את ייסוד הבנין והשמחה בו בימי זרובבל:

(א) **וּבְשָׁנָת** אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר ה' מפי ירמיהו העיר ה' את רוח כרש מלך פרס ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר: (ב) כה אמר כרש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה' א-להי השמים והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלם אשר ביהודה: ... (ג) והמלך כורש הוציא את כלי בית ה' אשר הוציא נבוכדנצר מירושלם ויתנם בבית אלהיו: (ד) ויוציאם כורש מלך פרס על יד מתרדת הגזבר ויספרם לששבצר הנשיא ליהודה: (ה) ואלה מספרם אגרטלי זהב שלשים אגרטלי כסף אסף מחלפים תשעה ועשרים: ס (ו) כפורי זהב שלשים כפורי כסף משנים ארבע מאות ועשרה כלים אחרים אסף: ס (ז) כל כלים לזהב ולכסף חמשת אלפים וארבע מאות הכל העלה ששבצר עם העלות הגולה מבבל לירושלם: (עורא פק א).

ואולם, הצהרת כורש וייסוד הבנין בתקופת זרובבל קדמה למלכות אחשוורוש, ודווקא אחשוורוש הוא זה שעצר את הבניה. אם כן, לא יכולה פסקה זו להיות סיום למגילת אסתר, ומשום כך שותקת מגילת אסתר ואיננה מסיימת בחנוכת הבית.

ומה עם סיפורה של ושת? ומה עם האגרות הראשונות? מתי מתקיים היפוכו של שלב זה הפותח את המגילה?

עזרא מספר כי הוא קיבל רשות מארתחשסתא המלך לבטל את המיסים מכל העובדים במקדש, ויש בכוחו לענוש ולאסור את כל מי שלא יקיים את

דת א-להים ודתו של המלך. ברוך ה' א-להי אבותינו אשר נתן כזאת בלב המלך לפאר את בית ה' אשר בירושלם (עולא ז, טו). הפעולה המרכזית של עזרא שמתוארת בכתובים היא ברירת זרע הקודש מעמי הארצות. טענת השרים היתה שיד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה (עולא ט, טז). ותפילת עזרא מדברת על הקושי בו נתון עם ישראל, שגם לאחר שניתנה לנו רשות לבנות את בית המקדש, איננו שומרים את המצוות וממשיכים להתחתן עם בני עמים זרים:

(ט) כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו א-להינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס לתת לנו מחיה לרומם את בית א-להינו ולהעמיד את חרבתינו ולתת לנו גדר ביהודה ובירושלם: ס (י) ועתה מה נאמר א-להינו אחרי זאת כי עזבנו מצותיה: (יא) אשר צוית ביד עבדיך הנביאים לאמר הארץ אשר אתם באים לרשתה ארץ נדה היא בנדת עמי הארצות בתועבתיהם אשר מלאוה מפה אל פה בטמאתם: (יב) ועתה בנותיכם אל תתנו לבניהם ובנותיהם אל תשאו לבניכם ולא תדרשו שלמם וטובתם עד עולם למען תחזקו ואכלתם את טוב הארץ והורשתם לבניכם עד עולם: (יג) ואחרי כל הבא עלינו במעשינו הרעים ובאשמתנו הגדלה כי אתה א-להינו חשכת למטה מעוננו ונתתה לנו פליטה כזאת: (יד) הנשוב להפר מצותיה ולהתחתן בעמי התעבות האלה הלוא תאנף בנו עד כלה לאין שארית ופליטה: פ

רב דימי בר יצחק פתח את הפתח למגילת אסתר דרך הפסוק "ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס" הלקוח מתפילה זו של עזרא (מגילה י, טז). ייתכן, שהחתימה המתאימה למגילת אסתר בהקשר של הריגת ושתי והספרים שנשלחו: להיות כל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו, הם בפעולתו של עזרא להבדיל את

היהודים מעמי הארץ ומהנשים הנכריות. וכנגד מה שאירע בשושן הבירה: "ותלקח אסתר אל המלך אחשוורוש אל בית מלכותו, בחדש העשירי הוא חדש טבת, בשנת שבע למלכותו" (אסתר ג, טו), מספר עזרא על מה שאירע בירושלים ביום אחד לחדש העשירי.

לאחר שמסופר על עליית עזרא: "ויעלו מבני ישראל ומן הכהנים והלויים והמשררים והשערים והנתינים אל ירושלים בשנת שבע לארתחשסתא המלך, ויבא ירושלים בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך. כי באחד לחדש הראשון הוא יסד המעלה מבבל ובאחד לחדש החמישי בא אל ירושלים כיד א-להיו הטובה עליו" (עזרא ג, ט-ו), ועל הקרבנות שהקריבו העולים ממה שהביאו בידם, נגשו לעזרא השרים לאמר: "לא נבדלו העם ישראל והכהנים והלויים מעמי הארצות, כתועבתיהם לכנעני החתי הפרזי היבוסים העמני המאבי המצרי והאמרי. כי נשאו מבנותיהם להם ולבניהם והתערבו זרע הקדש בעמי הארצות, ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה" (ט, 6-3). ולאחר התפילה והבכי של העם, נאמר: "ויבדלו עזרא הכהן אנשים ראשי האבות לבית אבתם וכלם בשמות, וישבו ביום אחד לחדש העשירי לדריוש הדבר" (י, טו).

אם כן, כנגד לקיחת אסתר אל המלך אחשוורוש הגוי, וכנגד הריגת ושתי ומשלוח הספרים להיות כל איש שרר בביתו ומדבר כלשון עמו, מסופר בספר עזרא כיצד הוא הגיע לירושלים והפרידו את זרע היהודים, זרע הקודש, שלא יהיה כל איש שורר בביתו, אלא היהודים יעמדו לעצמם ולא יתערבו עם האחרים.

ז. סיום וסיכום

בסוף המגילה נאמר:

[ט] (ג) כִּי מְרַדְּכֵי הַיְהוּדִי מִשְׁנָה לְמֶלֶךְ אַחְשׁוּרוֹשׁ וְגָדוֹל לַיְהוּדִים
וְרָצוּי לְרֹב אֶחָיו דִּרְשׁ טוֹב לְעֲמוֹ וְדַבֵּר שְׁלוֹם לְכָל זָרְעוֹ:

וּדְרָשׁוּ חֲכָמִים: "מִלְּמֹד: שִׁפְרִישׁוּ מִמֶּנּוּ מִקְצַת סִנְהֶדְרִין" (מגילה טו, ב). לא נאמר בגמרא מדוע פירשו מקצת הסנהדרין. רש"י כותב, שהיה זה לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה. על פי מה שהצענו כאן, ייתכן שפרישת מקצת הסנהדרין ממנו באה מתוך כך שלא בא סיום למגילה בבנין בית המקדש ובהבדלת זרע הקודש משאר העמים. המגילה מסתיימת בהיות מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש, ובהיותו שתדלן בחוץ לארץ, אך "אכתי עבדי אחשוורוש אנן" (מגילה יז, ב), ואיננו יכולים לומר בצורה פשוטה: "הִלְלוּיָהּ, הִלְלוּ עַבְדֵי ה', הִלְלוּ אֶת שֵׁם ה'" (טהילים קיג, ב).

מכאן נפתח גם פתח להבנת הדין המיוחד שישנו בפורים, להבחין בין קריאת המגילה בפרזים, לקריאה בערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון. הרמב"ן האריך בחידושו (מגילה ג, ב) לבאר כי הסכנה העיקרית רחפה מעל ראשי רוב היהודים, שחזרו להתיישב בארץ ישראל לאחר הצהרת כורש. היהודים הללו לא חיו בערים מוקפות חומה, ועליהם בעיקר היתה הגזירה: "וכשעיינתי בכתובים נתיישב לי הענין יפה, לפי שהוא דבר ברור, שבזמנו של נס זה כבר נפקדו ישראל ועלו לארץ ברשיון כורש ונתיישבו בעריהם, ואף על פי שאמר המן ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים, מכל מקום אנשי כנסת הגדולה עם רוב ישראל בארץ היו, ושוב לא עלו מהם אלא מעטים עם עזרא, וכשצוה אחשוורוש להשמיד להרוג ולאבד היו הפרזים והעיירות שאין להם חומה סביב

בספק וסכנה גדולה שלא יעלו עליהם אויבים, יותר מן המוקפין, [...] ולאחר מיכן בשנים הבאות עמדו פרזים ונהוג מעצמן לעשות יום ארבעה עשר שמחה ומשתה ויום טוב, אבל מוקפין לא עשו כלום, לפי שהיה הנס גדול בפרזים והיה עליהם [הסנה] יותר כדפרישית. וזהו שכתוב, על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר שמחה ומשתה, ולא הזכרו כאן מוקפין כלל..."

ניתן להוסיף בדרך שונה מעט, שעיקר ההבחנה בין הפרזים והמוקפים היא ההבחנה בין ירושלים לבין שאר המקומות, ובמקום להעמיד את שושן הבירה כשונה משאר המקומות, העמידו חז"ל את ירושלים כבירה האמיתית, ועל אף שהיתה חומתה מפורצת בזמן הנס, וכפי שהאריך נחמיה בדיבורו אל המלך, זוהי העיר שבאמת ראויה להיות העיר המוקפת חומה, עיר שעומדת בפני עצמה, ולזכרה עושים אנו את ימי הפורים.

מעתה, נוכל לסכם את ההתבוננות בכללות המגילה, ולהצביע על המבנה השלם שלה:

פתיחה למגילה (ללא תקנות): 26 פסוקים (א, א-כז - ג, א-ד) שיש בהם תיאור ציורי של בית המלכות, את סיפורה של ושת, ואת האגרות הראשונות להיות כל איש שרר בביתו. מנגד, צריך היה להעמיד את הצהרת כורש ובניית המקדש, ואת הפרדת זרע הקודש מכל העמים.

א: הקדמה למעשה המגילה: 16 פסוקים (ג, ה-ז) הכוללים את השנים שקדמו לסיפור – הצגת מרדכי וישיבתו בשער המלך, הקיבוץ של כל נערה בתולה ובחירת אסתר למלכה. אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה.

ב: סיפור הגזירה: 35 פסוקים (ג, כא-כג; ג, א-טו; ד, א-ז) הפותחים בתלית בגתן ותרש על העץ, ומתארים כמה חודשים בהם רואים אנו את גדולת המן, הגזרה, האגרות, והעיר שושן נבוכה, עד הציווי של מרדכי על אסתר להתחנן לפני המלך, וההכרעה של אסתר לבוא לפני המלך אשר לא כדת.

ג: יום שלפני הלילה: 14 פסוקים (ה, א-ד) על המשתה הראשון שעשתה אסתר, המפגש של המן עם זרש אשתו ובניית העץ למרדכי.

ד: הלילה – הציר המרכזי: 12 פסוקים (ו, ו-ז) בהם נמצא מעשה הסוס, ובשיאו המהפך: כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ.

ה: יום שלאחר הלילה: 14 פסוקים (ו, יג-יד; ז, ט-י; ט, ט-ז) המתארים את המפגש השני של המן וזרש אשתו, את המשתה השני שעשתה אסתר, ולבסוף את תליית המן על העץ ונתינת הטבעת ובית המן למרדכי.

ו: ביטול הגזירה: 33 פסוקים (ט, ג-ד; ט, ט-י) הנפתחים בתחינתה של אסתר לפני המלך והיענותו של המלך, ממשיכים במרדכי שיצא מלפני המלך בלבוש מלכות, ובתיאור של כמה חודשים בהם היו אגרות שניות, המלחמה, והעיר שושן צהלה ושמחה. במקביל לתליית בגתן ותרש באה כאן תליית עשרת בני המן.

ז: נספח למעשה המגילה: 16 פסוקים (ט, יט-לז - י, ג-ז) הכוללים את השנים שלאחר סיפור המגילה, ובהם מתוארת הקביעה לדורות של ימי הפורים, ואת החלטותיהם של מרדכי ואסתר הנוגעות לעם היהודי ולממלכה כולה.

מעתה, ניגש לדרשות הגמרא בתלמוד הבבלי.

